

Γ. Α. Κουγιουμτζής - Δ. Ι. Λουκά

Επιστημονική επιμέλεια

**Συμβουλευτική και Συνηγορία:
Προάσπιση ανθρωπίνων δικαιωμάτων
και ψυχικής υγείας**

Κ. Βαβανού, Ι. Βερυκίου, Ν. Ζήκος, Ε. Καμπουράκη, Ι. Καπούλας,
Θ. Κοκκίνης, Μ. Κοντογεώργου, Γ. Κουγιουμτζής, Κ. Κούρβα,
Ε. Κυριάκου, Δ. Κυριτσόπουλος, Ζ. Λάιου, Α. Λάμπρη, Β. Λαπατσάνη,
Μ. Λατζουράκη, Δ. Λουκά, Ε. Λυκούδη, Β. Λυμπεράκη, Μ. Μαβή,
Α. Μαλλούχου, Π. Μαρσέλλος, Ι. Μέττου, Ε. Μητροπούλου, Μ. Μίγγος,
Σ. Μιντζά, Κ. Μιχεγκέωφ, Ν. Μονόπωλης, Σ. Μοσκοφίδου,
Χ. Μουτσοπούλου, Γ. Μπέλλος, Κ. Μπιστόλα, Θ. Μπουτσιαράκος,
Α. Ξενάκη, Κ. Παπακαλού, Ι. Ρίννη

2018

Επιστημονική επιμέλεια:

Δρ. Γεώργιος Α. Κουγιουμτζής, email: gkougioum@ppf.uoa.gr

Δρ. Δήμητρα Ι. Λουκά, email: dimitlouka@gmail.com

Φιλολογική επιμέλεια & διορθώσεις:

Δρ. Δήμητρα Ι. Λουκά - Δρ. Γεώργιος Α. Κουγιουμτζής - Θεόδωρος Κοκκίνης

Εικαστική επιμέλεια:

Ευσταθία Αγγελή

Τεχνική επιμέλεια - Pre-press design - Επιμέλεια έκδοσης:

Δρ. Γεώργιος Α. Κουγιουμτζής - Χρύσα Γ. Κουγιουμτζή - Χαρά Πέτσιου

ISBN: 978-960-612-098-5

Copyright © 2018 για την ελληνική γλώσσα σε όλον τον κόσμο:

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΓΡΗΓΟΡΗ®

Τηλοκράτους 43, 106 80 Αθήνα, τηλ. 210-36.37.011, fax: 210-36.26.646

<http://www.grigorisbooks.gr> – e-mail: info@grigorisbooks.gr

---

Απαγορεύεται η άναδημοσίευση και γενικά η άναπαραγωγή και μετάδοση, έν δλω ή έν μέρει, έστω και μιās σελίδας ή και περιληπτικά, κατά παράφραση ή διασκευή του παρόντος βιβλίου με όποιοδήποτε τρόπο (μηχανικό, ηλεκτρονικό, τηλεοπτικό, φωτοτυπικό, ήχογραφήσεως ή άλλως πως) χωρίς προηγούμενη γραπτή άδεια του έκδότη (Ν. 2121/93 άρθ. 51). Η άπαγόρευση αυτή ίσχύει και για Δημόσιες Ύπηρεσίες, Βιβλιοθήκες, Πανεπιστήμια, Όργανισμούς κτλ. (άρθρο 18). Οί παραβάτες διώκονται (άρθρο 13) και έπιβάλλονται κατά τδ νόμο κατάσχεση, άστικές και ποινικές κυρώσεις (άρθρα 65-66).

Γ. Α. Κουγιουμτζής - Δ. Ι. Λουκά

Επιστημονική επιμέλεια

**Συμβουλευτική και Συνηγορία:
Προάσπιση ανθρωπίνων δικαιωμάτων
και ψυχικής υγείας**

2018

Εικόνα εξωφύλλου:

Mark Rothko, Number 10, 1950

Λάδι σε καμβά, 229.6 × 145.1 cm, The Museum of Modern Art, Midtown Manhattan, New York City, Αμερική

Τα χρωματικά πεδία του Mark Rothko (Μαρκ Ρόθκο), παραπέμπουν σε μια «κουλτούρα του φωτός», άμεσα συνδεδεμένη με τη Ρωσική παράδοση των εικόνων. Οι μεγάλες ορθογώνιες χρωματώσεις, εκτυφλωτικά φωτεινές στο κέντρο και διαβαθμισμένες στα περιθώρια, αναπτύσσονται σε κάθετες επιφάνειες, χωρίς ποτέ να κόβουν απότομα τον πίνακα. Ο καλλιτέχνης αποτυπώνει μία υπερβατική αντίληψη για τον κόσμο μέσα από την πραγματική ή συμβολική ανάδειξη του φωτός, αδιαφορώντας για την ύπαρξη οριζόντα. Παρομοιάζει τους πίνακές του με παράθυρα επικοινωνίας, τα οποία εκφράζουν με απλό τρόπο τις πιο περίπλοκες σιέψεις, και επιμένει σε μία στιβαρή δομή των συνθέσεών του, ανάλογη με αυτή των έργων κλασικής μουσικής. Μελετά τις αρχαίες ελληνικές τραγωδίες και αποκαλεί τα έργα του «dramas», λόγω της αλληλεπίδρασής τους με τον θεατή. Ο ζωγράφος των «άδειων παραλληλογράμμων» και του μονόχρωμου βάθους επινοεί λεπτές χρωματικές συγχορδίες, για να εκφράσει, με τον πιο αφαιρετικό και ποιητικό συνάμα τρόπο, τα οικουμενικά ανθρώπινα συναισθήματα και την τραγικότητα της ανθρώπινης κατάστασης.

Ευσταθία Αγγελή, εικαστικός - ιστορικός

Αφιερώνεται σε όσους με τον λόγο και τη δράση τους ασκούν τη συνηγορία: αγωνίζονται με αυθυπέμβαση να πραγματώσουν το όραμα για έναν καλύτερο κόσμο για όλους ανεξαιρέτως τους ανθρώπους!

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	9
ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....	25
ΕΝΟΤΗΤΑ ΠΡΩΤΗ.....	31
ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ.....	31
ΜΟΝΤΕΛΑ ΣΥΝΗΓΟΡΙΑΣ	33
Περίληψη	33
Λέξεις-κλειδιά.....	33
1. Ορισμός.....	34
2. Μοντέλα συνηγορίας.....	35
2.1 Με κριτήριο τη σχέση φορέων και αντιπροσωπευόμενων	35
2.2 Με κριτήριο τον τομέα που δραστηριοποιείται.....	37
2.3 ΜΚΟ και συνηγορία	39
3. Σκέψεις για τη σύγχρονη ελληνική πραγματικότητα	40
4. Επίλογος.....	41
5. Βιβλιογραφικές αναφορές.....	42
5.1 Ελληνόγλωσσες.....	42
5.2 Ξενόγλωσσες.....	43
5.3. Δικτυογραφία	43
ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΣΥΝΗΓΟΡΙΑΣ.....	45
Περίληψη	45
Λέξεις-κλειδιά.....	45
1. Εισαγωγή.....	46
2. Διερεύνηση πτυχών συμβουλευτικής.....	46

2.1 Η έννοια της συμβουλευτικής.....	46
2.2 Επαγγελματική και ακαδημαϊκή συμβουλευτική.....	47
3. Συνηγορία.....	48
3.1 Η έννοια της συνηγορίας.....	48
3.2 Ιστορική Αναδρομή της συνηγορίας.....	49
3.3 Είδη Συνηγορίας.....	51
3.4 Οφέλη από τη συνηγορία.....	51
4. Η έννοια της στρατηγικής.....	52
5. Συμπεράσματα.....	58
6. Βιβλιογραφικές Αναφορές.....	59
6.1 Ελληνόγλωσσες.....	59
6.2 Ξενόγλωσσες.....	59
6.3 Δικτυογραφία.....	62
ΕΝΟΤΗΤΑ ΔΕΥΤΕΡΗ.....	63
ΑΣΚΗΣΗ ΣΥΝΗΓΟΡΙΑΣ ΑΠΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΕΣ.....	63
ΠΡΟΣΩΠΟΚΕΝΤΡΙΚΗ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ: ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ ΣΥΝΗΓΟΡΙΑΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΩΝ ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΕΙΑΣ.....	65
Περίληψη.....	65
Λέξεις-κλειδιά.....	66
1. Διερεύνηση εννοιών.....	66
2. Πληθυσμοί-Στόχοι.....	67
3. Είδη Συνηγορίας.....	68
4. Ιστορική αναδρομή:.....	68
4.1 Η ανάπτυξη του κινήματος της συνηγορίας για την ψυχική υγεία .	68
4.2 Διεργασίες που συνέβαλαν στην ανάπτυξη της συνηγορίας ψυχικής υγείας.....	70
5. Το κίνημα συνηγορίας ψυχικής υγείας.....	72

6. Η συνηγορία για την ψυχική υγεία στην Ελλάδα	74
6.1 Θεσμικό πλαίσιο - νομολογία	74
6.2 Συνταγματικό Δίκαιο (Σύνταγμα 1975/ 1986/2001).....	75
6.3 Κοινό δίκαιο (Νόμοι 2071/1992, 2447/1996, 2519/1997, 2716/1999).....	75
6.4 Διοικητικές Ρυθμίσεις.....	77
7. Φορείς συνηγορίας στην Ελλάδα	80
8. Δράσεις και στόχοι της συνηγορίας ψυχικής υγείας.....	82
9. Ο ρόλος ποικίλων φορέων στη συνηγορία ψυχικής υγείας.....	84
9.1 Ομάδες συνηγορίας.....	84
9.2 Οι οικογένειες και οι ευαίσθητοποιημένοι πολίτες.....	85
9.3 Οι χρήστες υπηρεσιών ψυχικής υγείας - Αυτοσυνηγορία.....	85
9.4 Οι Υπηρεσίες Ψυχικής Υγείας.....	86
9.5 Οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικών για την ψυχική υγεία - Οι κυβερνήσεις.....	87
9.6 Τα μέσα μαζικής ενημέρωσης.....	88
9.7 Οι μη κυβερνητικοί οργανισμοί.....	88
9.8 Ο ρόλος των επαγγελματιών ψυχικής υγείας στην άσκηση συνηγορίας για την ψυχική υγεία	89
10. Εμπόδια στην άσκηση της συνηγορίας από επαγγελματίες ψυχικής υγείας.....	90
11. Αιτίες εμπλοκής των επαγγελματιών στη συνηγορία	91
12. Θεωρία του Rogers.....	91
13. Παγκόσμια Διακήρυξη Δεοντολογίας των Ψυχολόγων	93
13.1 Βασικές αρχές της Διακήρυξης.....	94
13.2 Συζήτηση επί των αρχών της Διακήρυξης.....	95
14. Διαστάσεις άσκησης συνηγορίας από ειδικούς ψυχικής υγείας	97

14.1 Ατομικό επίπεδο - ενδυνάμωση	97
14.2 Συστημικό επίπεδο.....	101
14.3 Κοινωνικό επίπεδο	102
15. Ο ρόλος των επαγγελματιών ενώσεων στη συνηγορία.....	103
15.1 Ειδικά ζητήματα κατά την άσκηση της συνηγορίας.....	104
15.2 Πρακτικά βήματα συνηγορίας για την ψυχική υγεία (σε κοινωνικό και συστημικό επίπεδο).....	105
15.3 Πρακτικά βήματα άσκησης συνηγορίας.....	105
15.4 Οφέλη που προκύπτουν από τη συνηγορία για την ψυχική υγεία	108
16. Ανακεφαλαίωση - Συμπεράσματα - Προτάσεις για μελλοντική έρευνα	109
17. Βιβλιογραφικές αναφορές.....	112
17.1 Ελληνόγλωσσες.....	112
17.2 Ξενόγλωσσες.....	113
17.3 Δικτυογραφία	117
ΣΥΝΗΓΟΡΙΑ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ / MENTORING	119
Περίληψη	119
Λέξεις-κλειδιά.....	120
1. Ορίζοντας τις θεμελιώδεις έννοιες.....	120
1.1 Η έννοια της συνηγορίας.....	120
1.2 Κοινωνική δικαιοσύνη.....	122
2. Ο ρόλος του μέντορα	122
3. Δεξιότητες συνηγορίας	123
4. Εντάσεις και συνηγορία.....	124
5. Σχέσεις μέντορα-μεντορευόμενου.....	124

6. Επισκόπηση βασικών μοντέλων καθοδήγησης.....	125
6.1 Εισαγωγή.....	125
6.2 Το Συμβουλευτικό Μοντέλο για την Παροχή Αποτελεσματικής Βοήθειας	126
6.3 Το Μοντέλο με Προσανατολισμό την Πρόσκτηση Δεξιοτήτων και του Μέντορα ως Εκπαιδευτή.....	127
6.4 Το Μοντέλο Mentoring των Furlong και Maynard.....	128
6.5 Το Μοντέλο του Στοχαζόμενου Επαγγελματία(-Συμβούλου).....	130
6.6 Η Αληθινή και Επίπλαστη Σχέση Καθοδήγησης	132
7. Οι δεξιότητες συνηγορίας του μέντορα	133
8. Πολυπολιτισμικότητα και συνηγορία	134
9. Εκπαίδευση καθοδηγούμενων.....	135
10. Επίπεδα εμπλοκής	136
11. Συμμετοχικές πρακτικές συνηγορίας	136
11.1 Επιμέρους πτυχές των σχέσεων συνηγορίας	137
11.2 Σχολείο και κεντρική εξουσία	138
11.3 Σύμπραξη Σχολείου και Πανεπιστημίου	139
11.4 Συνηγορία και οικογένεια	140
12. Αναπτυξιακός Σχεδιασμός.....	141
12.1 Η διαδικασία του σχεδιασμού.....	142
12.2 Στρατηγικές ανάπτυξης.....	142
13. Γνωρίσματα μεντορικής σχέσης	144
13.1 Στρατηγική συνηγορίας - Λύση Προβλήματος.....	144
13.2 Στρατηγική συνηγορίας - Δράση	145
14. Μοντέλα συνηγορίας.....	145
14.1 Το μοντέλο της κοινωνικής δικαιοσύνης.....	145
14.2 Το μοντέλο της γνώσης που υπηρετεί	146

15. Συζήτηση	147
16. Βιβλιογραφικές αναφορές.....	149
16.1 Ελληνόγλωσσες.....	149
16.2 Ξενόγλωσσες.....	151
ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΚΑΙ ΕΠΙΜΕΛΗΤΕΣ ΑΝΗΛΙΚΩΝ: ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΔΙΑΠΑΙΔΑΓΩΓΗΣ ΤΩΝ ΕΥΡΙΣΚΟΜΕΝΩΝ ΣΕ ΚΙΝΔΥΝΟ Η' ΣΕ ΣΥΓΚΡΟΥΣΗ ΜΕ ΤΟΝ ΝΟΜΟ ΑΝΗΛΙΚΩΝ	161
Περίληψη	161
Λέξεις-κλειδιά.....	161
1. Εισαγωγή	162
2. Ανήλικοι σε κίνδυνο ή σε σύγκρουση με τον νόμο	163
2.1 Η έννοια της παρεκκλίνουσας/ παραβατικής συμπεριφοράς ..	163
2.2 Οι βασικές αρχές για την ποινική αντιμετώπιση των ανηλίκων ...	165
2.3 Το προφίλ του ανήλικου σε κίνδυνο ή σε σύγκρουση με τον νόμο	166
2.4 Το προφίλ των γονέων με παιδιά σε κίνδυνο ή σε σύγκρουση με τον νόμο.....	169
2.5 Οι Υπηρεσίες Επιμελητών Ανηλίκων & Κοινωνικής Αρωγής	171
3. Η συμβουλευτική διαδικασία με ανήλικους σε κίνδυνο ή σε σύγκρουση με τον νόμο και με τους γονείς τους.....	173
3.1 Οι στόχοι της συμβουλευτικής.....	173
3.2 Το αναμορφωτικό μέτρο ως πλαίσιο συμβουλευτικής για τα παιδιά	174
3.3 Το αναμορφωτικό μέτρο ως πλαίσιο συμβουλευτικής γονέων	176
3.4 Ο ρόλος του επιμελητή ανηλίκων ως συμβούλου.....	177
3.5 Οι ιδιαιτερότητες της συμβουλευτικής με ανήλικους σε κίνδυνο ή σε σύγκρουση με τον νόμο και με τους γονείς τους	180

3.6 Οι δεξιότητες του επιμελητή ανηλίκων ως συμβούλου	183
4. Η συνηγορία ως σημαντική πρακτική του επιμελητή ανηλίκων...	186
5. Αντί επιλόγου.....	187
6. Βιβλιογραφικές αναφορές.....	188
6.1 Ελληνόγλωσσες.....	188
6.2 Ξενόγλωσσες.....	190
ΕΝΟΤΗΤΑ ΤΡΙΤΗ	193
ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ ΣΥΝΗΓΟΡΙΑΣ & ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ.....	193
Η ΣΥΝΗΓΟΡΙΑ ΩΣ ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΣΤΗ ΣΧΟΛΙΚΗ ΒΙΑ	195
A. Μαλλούχου	195
Περίληψη.....	195
Λέξεις-κλειδιά.....	195
1. Εισαγωγή.....	196
2. Σχολική Βία.....	196
3. Συνηγορία.....	199
4. Προϋποθέσεις άσκησης επιτυχούς συνηγορία.....	201
5. Γνωρίσματα επιτυχημένου συνηγόρου.....	201
6. Συνηγορία υπέρ των παιδιών.....	202
6.1 Η προσφορά της UNICEF.....	202
7. Συνηγορία και Σχολική Βία.....	204
7.1 Συνηγορία και εκπαιδευτικοί.....	204
7.2 Συνηγορία σε συνεργασία με τους γονείς.....	210
7.2.1 Συνεργασία με γονέα παιδιού-θύτη.....	211
7.3 Συνηγορία με τα παιδιά-θύματα.....	213
7.4 Συνηγορία με τους συνομηλίκους-παρατηρητές.....	214

7.5 Συνηγορία με άλλους φορείς (κοινωνικές υπηρεσίες, αστυνομία)	216
8. Αντί επιλόγου.....	217
9. Βιβλιογραφικές αναφορές.....	219
9.1 Ελληνόγλωσσες.....	219
9.2 Ξενόγλωσσες.....	220
ΣΧΟΛΙΚΟΣ ΕΚΦΟΒΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΠΡΟΑΣΠΙΣΗ ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΕΙΑΣ	225
Περίληψη.....	225
Λέξεις-κλειδιά.....	226
1. Σχολικός Εκφοβισμός.....	226
2. Εκδήλωση εκφοβιστικής συμπεριφοράς.....	228
2.1 Διερεύνηση αιτίων εκδήλωσης εκφοβιστικής συμπεριφοράς.....	228
2.2 Μορφές σχολικής βίας.....	230
2.3 Πώς θα αντιληφθούμε ότι υπάρχει πρόβλημα;.....	232
2.4 Χαρακτηριστικά θυμάτων-θυτών και παρατηρητών.....	233
2.5 Παιχνίδι ρόλων για την καλλιέργεια της ενσυναίσθησης.....	235
3. Συνηγορία.....	237
3.1. Στόχοι συνηγορίας.....	237
4. Αντί επιλόγου.....	239
5. Βιβλιογραφικές αναφορές.....	239
5.1 Ελληνόγλωσσες.....	239
5.2 Ξενόγλωσσες.....	241
ΣΥΝΗΓΟΡΙΑ ΚΑΙ ΜΑΘΗΤΕΣ ΜΕ ΕΙΔΙΚΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΑΝΑΓΚΕΣ	245
Περίληψη.....	245
Λέξεις-Κλειδιά.....	245

1. Εισαγωγή	246
2. Διερεύνηση εννοιών.....	246
2.1 Συνηγορία	246
2.2 Ειδική Αγωγή και εκπαίδευση.....	247
2.3 Μ μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες.....	247
3. Στόχοι συνηγορίας για τους μαθητές.....	247
3.1 Τύποι συνηγορίας στην ειδική αγωγή	248
3.1.2 Αυτοσυνηγορία	250
4. Συμπεράσματα	257
5. Βιβλιογραφικές αναφορές.....	258
5.1 Ελληνόγλωσσες.....	258
5.2 Ξενόγλωσσες.....	258
ΣΥΝΗΓΟΡΙΑ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΕΝΤΑΞΗΣ ΜΑΘΗΤΩΝ ΕΥΑΛΩΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΟΜΑΔΩΝ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ	263
Περίληψη	263
Λέξεις-κλειδιά.....	263
1. Η συνηγορία ως έννοια	264
2. Η μετανάστευση ως κοινωνικό πρόβλημα	267
3. Ευάλωτες κοινωνικές ομάδες και ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα	269
4. Πολιτικές ένταξης ευρωπαϊκών χωρών.....	272
5. Συμπεράσματα	275
6. Βιβλιογραφικές αναφορές.....	275
6.1 Ελληνόγλωσσες.....	275
6.2 Ξενόγλωσσες.....	276
6.3 Δικτυογραφία	277
ΕΝΟΤΗΤΑ ΤΕΤΑΡΤΗ.....	281

ΕΚΦΑΝΣΕΙΣ ΣΥΝΗΓΟΡΙΑΣ.....	281
ΣΥΝΗΓΟΡΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ.....	283
Περίληψη.....	283
Λέξεις-κλειδιά.....	283
1. Εισαγωγή.....	284
2. Σύμβαση της Γενεύης.....	284
2.1 Τι περιλαμβάνει η σύμβαση της Γενεύης.....	285
3. Πρόσφυγας-Μετανάστης.....	285
3.1 Προβλήματα προσφύγων.....	286
4. Ελληνική και διεθνής έννομη τάξη.....	287
5. Ιατροφαρμακευτική περίθαλψη.....	288
5.1 Δικαιώματα Προσφύγων.....	289
5.2 Δικαιώματα προσφυγόπουλων ΑμεΑ.....	290
5.3 Υποχρεώσεις Προσφύγων.....	290
6. Διερχομεία και υγεία.....	291
7. Συμβουλευτική - Συνηγορία.....	292
8. Επίλογος.....	294
9. Βιβλιογραφικές αναφορές.....	294
9.1 Ελληνόγλωσσες.....	294
9.2 Ξενόγλωσσες.....	295
ΣΥΝΗΓΟΡΙΑ ΚΑΙ ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΟΣ ΕΚΦΟΒΙΣΜΟΣ.....	297
Περίληψη.....	297
Λέξεις-κλειδιά.....	297
1. Εισαγωγή.....	298
2. Το διαδίκτυο ως μέσο επικοινωνίας.....	298
2.1 Μέσα κοινωνικής δικτύωσης.....	300

2.2 Έκθεση στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης.....	302
2.3 Καλές πρακτικές χρήσης διαδικτύου	304
3. Εκφοβισμός	305
3.1 Ορισμός.....	305
3.2 Είδη εκφοβισμού και χώροι εκδήλωσής του.....	305
3.3 Προφίλ των θυτών και των θυμάτων του εκφοβισμού	306
3.4 Οι συνέπειες του εκφοβισμού στα παιδιά και στο σχολικό πλαίσιο .	307
4. Διαδικτυακός εκφοβισμός	308
4.1 Ορισμός.....	308
4.2 Μορφές διαδικτυακού εκφοβισμού	309
5. Συνηγορία	311
6. Συνηγορία και διαδικτυακός εκφοβισμός	311
6.1 Πώς μπορεί να αντιμετωπιστεί ο διαδικτυακός εκφοβισμός;	311
6.2 Αρμόδιες Αρχές	312
6.2.3	314
6.2.4 Ελληνικό Κέντρο Ασφαλούς Διαδικτύου - SafeLine.....	314
7. Επίλογος	315
8. Βιβλιογραφικές αναφορές.....	316
8.1. Ελληνόγλωσσες.....	316
8.2. Ξενόγλωσσες	319
ΣΥΝΗΓΟΡΙΑ & AIDS	323
Περίληψη	323
Λέξεις-Κλειδιά	323
1.Εισαγωγή	324
2. Συνηγορία.....	324
2.1 Διερεύνηση έννοιας.....	324

2.2	Είδη συνηγορίας.....	326
2.3	Ιστορική Αναδρομή.....	326
3.	AIDS.....	327
3.1	Ορισμός του AIDS.....	327
3.2	Συμπτώματα της HIV λοίμωξης.....	328
3.3	Ιστορική Αναδρομή.....	329
3.4	Τρόποι Μετάδοσης – Τρόποι Προφύλαξης.....	330
4.	Συνηγορία και AIDS.....	333
4.1	Συνηγορία στους ασθενείς με AIDS.....	333
4.2	Στατιστικά στοιχεία.....	334
4.3	Δικαιώματα (φορέων & ασθενών).....	335
4.4	Κοινωνικός στιγματισμός - Αποκλεισμός.....	337
5.	Επίλογος.....	338
6.	Βιβλιογραφικές αναφορές.....	339
6.1	Ελληνόγλωσσες.....	339
6.2	Ξενόγλωσσες.....	339
6.3	Δικτυογραφία.....	340
ΣΥΝΗΓΟΡΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΑΣΠΙΣΗ ΤΗΣ ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΕΙΑΣ.....		341
	Περίληψη.....	341
	Λέξεις-κλειδιά.....	342
1.	Εισαγωγή.....	342
2.	Ορισμός συνηγορίας και η σημασία της.....	343
2.1	Η έννοια της συνηγορίας για την ψυχική υγεία.....	343
2.2	Δράσεις συνηγορίας.....	343
2.3	Ιστορική αναδρομή.....	344
2.4	Ανάπτυξη κινήματος συνηγορίας.....	345

2.5	Σημασία της συνηγορίας για την ψυχική υγεία	345
3.	Ο ρόλος διαφόρων ομάδων στη συνηγορία	346
3.1	Χρήσεις των υπηρεσιών και οικογένειες	346
3.2	Μη κυβερνητικές οργανώσεις	347
3.3	Εργαζόμενοι στη γενική και ψυχική υγεία.....	347
3.4	Οι υπεύθυνοι για τη χάραξη πολιτικής και το σχεδιασμό.....	348
4.	Εμπόδια στην ψυχική υγεία.....	349
5.	Θετικά αποτελέσματα για την ψυχική υγεία	350
6.	Η συνηγορία στην Ελλάδα.....	351
6.1	Νομοθεσία για την ψυχική υγεία.....	351
7.	Συμπεράσματα	354
8.	Βιβλιογραφικές αναφορές.....	355
8.1	Ελληνόγλωσσες.....	355
8.2	Ξενόγλωσσες.....	356
	ΣΥΝΗΓΟΡΙΑ ΚΑΙ ΑΜΕΑ.....	359
	Περίληψη.....	359
	Λέξεις-κλειδιά.....	359
1.	Θεωρητικό πλαίσιο	360
1.1	Τι είναι συνηγορία - ορισμοί και χαρακτηριστικά.....	360
1.2	Κοινωνική ταυτότητα και συλλογικές δράσεις	361
1.3	Κοινωνικός αποκλεισμός ΑμεΑ	362
1.4	Δικαιώματα και ΑμεΑ: Νομικό πλαίσιο	363
1.4.1	Δικαίωμα στην ισότητα.....	363
1.4.2	Δικαίωμα στην εργασία.....	363
1.4.3	Δικαίωμα στην ιατρική περίθαλψη.....	364
1.4.4	Δικαίωμα στην εκπαίδευση.....	364

1.4.5 Συμμετοχή στην πολιτική ζωή.....	365
1.4.6 Συμμετοχή στην «Κοινωνία της Πληροφορίας»	365
2. Συνηγορία και ΑμΕΑ στην Ελλάδα.....	366
2.1 Θεωρητικό υπόβαθρο	366
2.2 Παραδείγματα καλών πρακτικών συνηγορίας - Μελέτη	367
3. Συμπεράσματα	369
4. Βιβλιογραφικές αναφορές.....	369
4.1 Ελληνόγλωσσες.....	369
4.2 Ξενόγλωσσες.....	370
4.3 Δικτυογραφία	372
ΣΥΝΗΓΟΡΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ	
ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ.....	373
Περίληψη.....	373
Λέξεις-κλειδιά.....	373
1. Εισαγωγή.....	374
2. Η έννοια της Συνηγορίας και η Σύμβαση των Δικαιωμάτων των παιδιών.....	374
3. Ανάγκες των παιδιών στο πλαίσιο της προσωπικής ανάπτυξης και εξέλιξης.....	376
3.1 Ψυχολογικές προσεγγίσεις και ανάπτυξη	377
4. Φορείς Συνηγορίας στην Ελλάδα	378
4.1 Η UNICEF Ελλάδας	379
4.2 Ο Συνήγορος του Παιδιού.....	380
4.3 «Το χαμόγελο του παιδιού» / «Κέντρο συνηγορίας του παιδιού»	381
4.4 «Τα Παιδικά Χωριά SOS-Ελλάδος»	382
4.5 «Η Κιβωτός του Κόσμου».....	382

4.6 «Μέριμνα»	383
5. Προτάσεις συνηγορίας για την προσωπική ανάπτυξη και εξέλιξη των παιδιών μέσα στη σχολική πραγματικότητα	383
6. Συμπεράσματα	386
7. Βιβλιογραφικές Αναφορές.....	387
7.1 Ελληνόγλωσσες.....	387
7.2 Ξενόγλωσσες.....	388
ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ	389
ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΟΝΟΜΑΤΩΝ	405
ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΛΕΞΕΩΝ, ΦΡΑΣΕΩΝ	415
ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΑΡΚΤΙΚΟΛΕΞΩΝ	447

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ο παρών συλλογικός τόμος πραγματεύεται θέματα που σχετίζονται με τη συνηγορία και τη συμβουλευτική. Με βάση την προσέγγιση του World Health Organization (1995) η συνηγορία για την υγεία νοείται ως «ένας συνδυασμός ατομικών και κοινωνικών ενεργειών, σχεδιασμένων για να κατακτήσουν πολιτική δέσμευση, κρατική υποστήριξη, κοινωνική αποδοχή και συστημική υποστήριξη για έναν συγκεκριμένο στόχο υγείας ή πρόγραμμα». Μολονότι η έννοια της συνηγορίας έχει την αφετηρία της στην απαίτηση για αλλαγή στον τομέα της ψυχικής υγείας, στη διασφάλιση των ανθρώπινων δικαιωμάτων και στην αυτονομία των ψυχικά ασθενών, με την παρέλευση του χρόνου η έννοια διευρύνθηκε, περιέλαβε και άλλες πτυχές και συνάπτεται με ποικίλες διαστάσεις της προστασίας και ενδυνάμωσης των ευάλωτων ατόμων και ομάδων.

Οι καταβολές της παρούσας έκδοσης οφείλονται σε μία πρόσκληση που λάβαμε το καλοκαίρι του 2016, από την Καθηγήτρια Dr. Ursula Thomas, Director of Field Experience and Assessment at Georgia Perimeter College, Georgia State University, USA, προκειμένου να συμμετάσχουμε σε μία αντίστοιχη συλλογική έκδοση στις ΗΠΑ, με τίτλο *Advocacy in Academia and the Role of Teacher Preparation Programs*. Αρχικά, μοιραστήκαμε την επιθυμία συμμετοχής με πολύτιμες συνεργάτιδες, την Ιωάννα Βερυκίου, την Αφροδίτη Μαλλούχου και την έχουσα την επιστημονική συνεπιμέλεια του παρόντος τόμου Δρα Δήμητρα Λουκά. Η θετική τους απόκριση και η εντατική ερευνητική και συγγραφική δουλειά των δύο ομάδων που ακολούθως συγκροτήσαμε είχαν ως αποτέλεσμα να συνεισφέρουμε στην ανωτέρω διεθνή έκδοση με δύο κεφάλαια. Ιωάννα, Αφροδίτη και Δήμητρα, σας ευχαριστώ θερμότατα για την εργώδη επιστημονική και συγγραφική συνεργασία!

Το βιβλίο –U. Thomas (Ed.), *Advocacy in Academia and the Role of Teacher Preparation Programs*– κυκλοφορήθηκε στις ΗΠΑ από την IGI Global το Σεπτέμβριο του 2017 και διδάσκεται σε προπτυχιακό και μεταπτυχιακό επίπεδο σπουδών.

Ενώ, λοιπόν, στις ΗΠΑ η έννοια και η πρακτική της συνηγορίας όχι μόνο ασκείται πολυετώς, αλλά διδάσκεται και στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, στην Ελλάδα δεν έχει ακόμη ωριμάσει επαρκώς. Αντίστοιχα, σε ακαδημαϊκό επίπεδο η ελληνική βιβλιογραφία είναι ισχνότατη. Οι διαπιστώσεις αυτές και η υψηλή ωφελιμότητα μελέτης ποικίλων εκφάνσεων της συνηγορίας, συνδυαστικά προς το πεδίο της συμβουλευτικής που επιστημονικά θεραπεύουμε, οδήγησαν στη σκέψη να γίνει περαιτέρω διερεύνηση. Με εφιαλτήριο αυτή τη σκέψη αποφασίσαμε να κάνουμε εκτενή προεργασία και να ασχοληθούμε διευρυμένα με την εξεταζόμενη έννοια κατά τη διδασκαλία του μαθήματος «Ανάπτυξη Δεξιοτήτων Συμβουλευτικής και ΤΠΕ», στο ετήσιο Πρόγραμμα Ειδίκευσης στη Συμβουλευτική και τον Προσανατολισμό της ΑΣΠΑΙΤΕ Αθηνών, κατά το χειμερινό εξάμηνο του ακαδημαϊκού έτους 2016-2017. Αποτέλεσμα, λοιπόν, αυτής της συν-εργασίας είναι το ήμισυ περίπου του υλικού του παρόντος τόμου και περιλαμβάνει τη δουλειά που κάναμε με τους φοιτητές μας του ανωτέρω μεταπτυχιακού επιμορφωτικού προγράμματος, ενώ οι λοιπές συγγραφικές συνεισφορές υλοποιήθηκαν σε συνεργασία με άλλους συνεργάτες.

Ως προς το περιεχόμενο ο παρών συλλογικός επιμερίζεται σε τέσσερις διακριτές ενότητες και πραγματεύεται ευρύτερα θέματα που συνάπτονται με τη Συνηγορία και τη Συμβουλευτική. Ειδικότερα, η πρώτη ενότητα (Θεωρητικές προσεγγίσεις) περιλαμβάνει δύο κείμενα, το πρώτο από τα οποία συνυπογράφουμε με τους Ι. Καπούλα, Δ. Κυριτσόπουλο και Ν. Μονόπωλη (Μοντέλα Συνηγορίας) και το δεύτερο με την Α. Λάμπρη, τη Β. Λυμπεράκη και τον Γ. Μπέλλο (Αποτελεσματικές στρατηγικές συνηγορίας). Έπεται η δεύτερη ενότητα (Άσκηση Συνηγορίας από

επαγγελματίες), που φιλοξενεί τρία κείμενα: Το πρώτο το συνοπογράφουμε με την Κ. Βαβανού (Προσωποκεντρική συμβουλευτική: Διαστάσεις συνηγορίας επαγγελματιών ψυχικής υγείας), το δεύτερο με τη Δρα Δήμητρα Λουκά (Συνηγορία και εκπαίδευση εκπαιδευτικών / Mentoring) και το τρίτο είναι των Α. Μαλλούχου και Χ. Μουτσοπούλου (Συμβουλευτική και επιμελητές ανηλίκων: Διαστάσεις κοινωνικής διαπαιδαγώγησης των ευρισκομένων σε κίνδυνο ή σε σύγκρουση με τον νόμο ανηλίκων). Ακολουθεί η τρίτη ενότητα (Συνηγορία και εκπαίδευση), με τέσσερα κείμενα, που συνοπογράφουμε με την Α. Μαλλούχου και την Ι. Βερυκίου (Η συνηγορία ως απάντηση στη σχολική βία), επίσης, με την Ι. Βερυκίου και Α. Μαλλούχου (Σχολικός εκφοβισμός και προάσπιση ψυχικής υγείας), τη Σ. Μοσκοφίδου, τον Μ. Μίγγο και την Ε. Μητροπούλου (Συνηγορία και μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες), ενώ περιλαμβάνεται και κείμενο του Δρος Νικολάου Ζήκου και της Δρος Αντωνίας Ξενάκη (Συνηγορία και πολιτικές ένταξης μαθητών ευάλωτων κοινωνικών ομάδων στο σχολείο). Τέλος, η τέταρτη ενότητα (Εκφάνσεις συνηγορίας) περιέχει έξι κείμενα που συνοπογράφουμε με τη Ζ. Λάιου και την Ε. Λυκούδη (Συνηγορία και πρόσφυγες), με την Ε. Καμπουράκη, την Ε. Κυριάκου και τον Π. Μαρσέλλο (Συνηγορία και διαδικτυακός εκφοβισμός), με τον Θ. Κοκκίνη, την Ι. Μέττου και τη Σ. Μιντζά (Συνηγορία και AIDS), με τη Β. Λαπατσάνη, τη Μ. Λατζουράκη, την Κ. Μιχεγκέωφ και την Κ. Παπακαλού (Συνηγορία για την προάσπιση της ψυχικής υγείας), με την Κ. Κούρβα, τη Μ. Κοντογεώργου και τον Θ. Μπουτσιαράκο (Συνηγορία και ΑΜΕΑ) και τη Μ. Μαβή, την Κ. Μπιστόλα και την Ι. Ρίννη (Συνηγορία και προστασία ανθρωπίνων δικαιωμάτων των παιδιών).

Ολοκληρώνοντας τις σκέψεις αυτές, αισθανόμαστε την ανάγκη να εκφράσουμε τις ευχαριστίες μας σε όσους όλα αυτά τα χρόνια μας στηρίζουν ποικιλοτρόπως: Η Καθηγήτρια ΑΣΠΑΙΤΕ κυρία Ράνυ Καλούρη, επιστημονική υπεύθυνη του Προγράμματος Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού της ΑΣΠΑΙΤΕ, περιβάλλει με ιδιαίτερη αγάπη τα συνεργατικά μας εγχειρήματα.

Επίσης, θερμότερες ευχαριστίες εκφράζονται στη Δρα Δήμητρα Λουκά μαζί με την οποία επωμιστήκαμε το επίμοχθο έργο της επιστημονικής και φιλολογικής επιμέλειας των κειμένων. Σημαντική, επίσης, ήταν η συμμετοχή του Θ. Κοκκίνη στη διόρθωση των κειμένων. Ευχαριστίες, επιπροσθέτως, εκφράζονται στη Χαρά Πέτσιου, γιατί εκ νέου ανέλαβε το δύσκολο έργο της σύνταξης των πινάκων αρκτικολέξων, αγγλικών όρων και του ευρετηρίου όρων, εννοιών και προσώπων του βιβλίου, καθώς επίσης και στην εικαστικό Ευσταθία Αγγελή για την επιλογή του θέματος του εξωφύλλου. Πολυτιμότεατη, επίσης, υπήρξε η ειδική τεχνική γνώση της –φοιτήτριας Πληροφορικής ΟΠΑ– θυγατέρας μου Χρύσας Κουγιουμτζή στην τεχνική επιμέλεια, prepress designing και την εποπτεία σχεδιασμού των πινάκων του βιβλίου. Συνακόλουθα, θα ήθελα να ευχαριστήσω ξεχωριστά τον αγαπητό φίλο Μάνθο Ματθαίου, που ολοπρόθυμα και εξόχως φιλότεχνα αναλαμβάνει για περισσότερα από είκοσι χρόνια να μας παράσχει τις τεχνικές του γνώσεις, στις εγκαταστάσεις των γραφικών τεχνών του οποίου τυπώνονται ψηφιακά τα βιβλία μας, καθώς επίσης και στον υιό του Κώστα Ματθαίου, ο οποίος φιλοτέχνησε γραφιστικά το εξώφυλλο του βιβλίου. Ολοκληρώνοντας αυτές τις σκέψεις θα ήθελα να εκφράσω την ευγνωμοσύνη μου στη σύζυγό μου Βάσω Γεωργακάκη, γιατί –αναλούμενη η ίδια και λειτουργώντας με αυθυπέμβαση– μου επιτρέπει να περιδιαβαίνω απροσκόπτως στις ατραπούς της έρευνας, της μελέτης και της συγγραφής, καθώς επίσης και στις τρεις κόρες μας, Χρύσα, Ελένη και Αναστασία, για την κατανόηση που επιδεικνύουν κατά την απουσία μου, λόγω της πολύωρης διδακτικής, ερευνητικής και συγγραφικής δραστηριότητας.

Γεώργιος Α. Κουγιουμτζής